

Correctievoorschrift HAVO

2010

tijdvak 1

aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regel
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-09.0313, 31 maart 2009, zie www.examenblad.nl).

Deze regeling blijft ook na het aantreden van het College voor Examens van kracht.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de *Regeling beoordeling centraal examen* van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regel

Voor dit examen kunnen maximaal 60 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wereld

Opgave 1 – Een demografische vergelijking tussen Nederland en Japan

1 maximumscore 3

- Deze fase wordt gekenmerkt door een laag geboorte- en een laag sterftcijfer / een klein geboorte- of sterfteoverschot 1
- Nederland: geboortecijfer: 11-12‰, sterftcijfer: 9‰ 1
- Japan: geboortecijfer: 9-10‰, sterftcijfer: 8-9‰ 1

2 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste aanwijzing zijn:

- In Japan blijven de jongste leeftijdsklassen krimpen en in Nederland niet.
- In Japan is (zowel in 2014 als in 2024) het aandeel ouderen groter dan in Nederland.

3 maximumscore 2

- De kuststreek is dichter bevolkt dan het binnenland / De meeste Japanners wonen aan de kust 1
- de aanwezigheid van veel bergen 1

4 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- De klasse-indeling van de legenda is niet gelijk.
- De kaarten zijn van een verschillend jaar.
- Op de kaart van Nederland is de informatie per EEG/regio weergegeven, terwijl op de kaart van Japan over het hele land lijnen zijn getrokken die plaatsen met een gelijke bevolkingsdichtheid met elkaar verbinden.

per juiste reden 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 – Transnationale activiteiten

5 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- het is eenvoudiger/goedkoper geworden om te reizen tussen landen
- betere communicatiemiddelen
- stijging van het gemiddelde opleidingsniveau / de gemiddelde scholingsgraad van mensen

per juiste reden 1

6 maximumscore 3

- Marokkanen 1

De twee transnationale activiteiten zijn:

- het sturen van geld naar het herkomstland 1
- het sturen van goederen naar het herkomstland 1

7 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- Japan, de Verenigde Staten en Nederland in de wereldeconomie een centrale positie innemen / tot het kerngebied / het centrum behoren 1
- tussen deze landen de meeste handel plaatsvindt / de meeste investeringen worden gedaan 1

Aarde

Opgave 3 – Klimaat van Madagaskar

8 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste uitleg zijn:

- In juli is heel Madagaskar onder invloed van hoge luchtdruk (oorzaak) 1
  - waardoor de lucht daalt (en meer waterdamp kan bevatten) (gevolg) 1
- of
- In januari is heel Madagaskar onder invloed van lage luchtdruk (oorzaak) 1
  - waardoor de lucht opstijgt (en er meer condensatie optreedt) (gevolg) 1

9 maximumscore 2

- de overheersende windrichting / de zuidoostpassaat 1
- het reliëf / de noord-zuid lopende bergketens 1

Vraag	Antwoord	Scores
10	maximumscore 3	
	• chemische verwerking	1
	• De gemiddelde temperatuur is hoog (boven de 20°C)	1
	• Er valt veel neerslag (≥ 2000 mm / jaar)	1

Opgave 4 – Endogene en exogene krachten

11	maximumscore 2	
	• convectiestromen/magmastromen	1
	• de interne hitte van de aarde / de radioactieve processen binnen in de aarde	1
12	maximumscore 3	
	• effusief	1
	Uit de uitleg moet blijken dat	
	• bij een midoceanische rug het magma weinig stroperig is / weinig gas en/of silicaat bevat (oorzaak)	1
	• waardoor het magma makkelijk uitvloeit als dit het aardoppervlak bereikt (gevolg)	1
13	maximumscore 2	
	Voorbeelden van mogelijke veranderingen zijn:	
	– De Middellandse Zee zal (gedeeltelijk) zijn verdwenen al of niet door opheffing.	
	– Er zal gebergtevorming in de Middellandse Zee hebben plaatsgevonden.	
	per mogelijke verandering	1
14	maximumscore 1	
	Hoe jonger een gebergte is, des te groter is de afbraak door stromend water / Hoe ouder een gebergte is, des te kleiner is de afbraak door stromend water.	

Ontwikkelingsland – Indonesië

Opgave 5 – Economie en buitenlandse handel van Indonesië

15 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat volgens

- bron 1 de belangrijkste exportproducten van Indonesië grondstoffen zijn / Indonesië veel kapitaalgoederen importeert 1
- bron 2 een groot deel van beroepsbevolking van Indonesië werkzaam is in de landbouw 1

16 maximumscore 3

- Indonesië heeft een gemengde economie 1

Voorbeelden van juiste voordelen zijn:

- Een gemengde economie is minder afhankelijk van de prijsschommelingen van grondstoffen.
- Een gemengde economie produceert ook goederen met een hogere toegevoegde waarde.
- Een gemengde economie heeft meer handelsrelaties.

per juist voordeel 1

17 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de (beroeps)bevolking sneller groeit dan de werkgelegenheid.

18 maximumscore 1

de ruraal-urbane migratie / de trek naar de stad

19 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste argumenten zijn:

- Indonesië houdt zeggenschap over haar natuurlijke hulpbronnen.
- Indonesië heeft zo meer financiële zekerheid.
- gemakkelijkere overdracht van technologie aan Indonesië
- Indonesië houdt zo meer zeggenschap over de bedrijfsvoering / over het behoud van arbeidsplaatsen.

per juist argument 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6 – Kalimantan en Java

20 **maximumscore 1**
de uitspoeling van voedingsstoffen (door de overvloedige regenval)

21 **maximumscore 1**
de aanwezigheid van (verweerd) vulkanisch materiaal

22 **maximumscore 2**

	Kalimantan	Java
Urbanisatiegraad	laag	hoog
Urbanisatietempo	hoog	laag

Opmerking

Alleen als per gebied beide antwoorden juist zijn, mag 1 punt worden toegekend.

23 **maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juiste redenering is:

- Indonesië bestaat uit een groot aantal eilanden / is een archipel 1
- waardoor het relatieve isolement wordt bevorderd / onderlinge contacten moeilijk zijn 1

Leefomgeving

Opgave 7 – Wijkverbetering in Zwolle

24 **maximumscore 2**

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- fysieke reden: meergezinswoningen/flats zijn verouderd / woningen van slechte kwaliteit 1
- sociale reden: overlast, verloedering, concentratie probleemgezinnen 1

Vraag	Antwoord	Scores
25	maximumscore 2 Voorbeelden van een juiste redenering zijn:	
	• De oude woningen (flats) hebben gemeenschappelijke entrees / trappenhuizen	1
	• waar weinig toezicht / weinig sociale controle is	1
	of	
	• De nieuwe woningen staan aan de straat / hebben een begane grond / terras	1
	• waardoor er meer zicht is op wat er op straat gebeurt / meer sociale controle is	1
26	maximumscore 2 Voorbeelden van juiste redenen zijn:	
	– Mensen met hoge inkomens hebben hun sociale netwerk elders / niet in de wijk.	
	– Mensen met hoge inkomens leiden vaak een druk bestaan / zijn niet veel thuis.	
	– Bewoners met hoge inkomens vinden niet altijd aansluiting bij / worden niet altijd geaccepteerd door de andere bewoners.	
	per juiste reden	1
27	maximumscore 2 Uit de argumentatie moet blijken dat	
	• een wijkcentrum ervoor kan zorgen dat bewoners met elkaar in contact komen	1
	• waardoor ze meer rekening met elkaar zullen houden / elkaar minder overlast zullen bezorgen / elkaar eerder aanspreken op ongewenst gedrag	1

Opgave 8 – De rivier de Maas en de Maaswerken

- 28** maximumscore 1
De Maas is een regenrivier.
- 29** maximumscore 1
 $\frac{400 \text{ meter}}{900 \text{ km}} = 0,44 \text{ meter per kilometer}$

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

30 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste maatregelen zijn:

- aanleg van stuwen
- in (woon)gebieden het water (weer) laten infiltreren in de bodem of voorbeelden daarvan
- (her)bebossen (van hellingen)
- verbreding van het rivierbed
- aanleg van retentiebekkens

per juiste maatregel 1

31 maximumscore 3

- waterberging / retentie 1

Uit de redenering moet blijken dat

- deze gebieden dan meer stroomopwaarts liggen 1
- waardoor waterberging stroomopwaarts wateroverlast stroomafwaarts kan voorkomen 1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 7 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

Opgave 1

bron 1 vrij naar: www.census.gov/ipc

bron 2 bron: De Grote Bosatlas, 53e druk, 2007

Opgave 2

bron 1 en 2 vrij naar: Snel, E., G. Engbersen, A. Leerkes, Sociologische Gids, 2004-2 en www.eur.nl/fsw/staff/homepages/snel/artikel_transnationaal.pdf

Opgave 4

bron 1 vrij naar: Press, F. en Raymond Siever, Understanding Earth second edition, 1998

Opgave 5

bron 1 bron: EIU, 2006

bron 2 bron: CIA-Factbook, december 2008

Opgave 7

bron 1 vrij naar: www.nieuwholtenbroek.nl en <http://www.zwolle.nl/cms/cms.nsf/AllByUNID>

bron 2 foto A: bron: www.image-upload.net/files/1621/holtenbroek/obrechtplein_001052.jpg

foto B: bron: www.image-upload.net/files/1621/holtenbroek/handellaan_000356.jpg

foto C: bron: www.holtenbroekonline.nl/album/images

Opgave 8

bron 1 vrij naar: Project Maaswerken, ministerie van Verkeer en Waterstaat